VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Neuvotteleva virkamies
Vesa Lappalainen

Muistio
25.11.2021

Liite 1

KUNTIEN HARKINNANVARAINEN VALTIONOSUUDEN KOROTUS VUONNA 2021

Valtionosuuslaki

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaan kunnan valtionosuutta voidaan korottaa harkinnanvaraisesti, jos kunta on ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää avustushakemukseen. Valtionapuviranomainen voi asettaa valtionosuuden korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Kuntien hakemukset

Korotusta haki määräaikaan mennessä 82 kuntaa, yhteissummaltaan noin 145 miljoonaa euroa. Korotuksen tarvetta on perusteltu muun muassa taloudellisen tilanteen heikkenemisellä, korona-epidemialla ja sen aiheuttamilla tulomenetyksillä sekä lisäkustannuksilla, verotulojen yleisellä vähenemisellä, tilinpäätösten alijäämien kasvulla ja niiden tasapainotusongelmilla, valtionosuusleikkauksilla, palvelutarpeiden muutoksilla sekä poikkeuksellisilla ja ennakoimattomilla menoilla sosiaali- ja terveydenhuollossa, erityisesti erikoissairaanhoidossa ja lastensuojelussa. Lisäksi sisäilmaongelmat ja niistä aiheutuvat väistötilakustannukset, purkukustannukset sekä alaskirjaukset ovat selkeästi nousseet esille.

Esityksen valmistelussa käytetyt perusteet

Yhtenäisten arviointiperusteiden käyttämiseksi kuntia on vertailtu hakemuksessa esitettyjen perustelujen ohella vuosien 2019 - 2020 tilinpäätöksistä lasketuin tunnusluvuin, painottaen vuoden 2020 tilinpäätösten tietoja. Tunnusluvut perustuvat kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätösten tulos- ja rahoituslaskelmien sekä taseen mukaisiin tietoihin. Lisäksi on tarkasteltu kunnan hakemuksessaan ilmoittamia tietoa erityisesti vuoden 2021 talouden kehittymisestä, siihen vaikuttavista tekijöitä ja näiden tekijöiden merkitystä. Koronaviruspandemiassa on otettu huomioon kuntien ilmoittamat kustannukset ja tulonmenetykset sekä valtion myöntämät koronatuet vuodelle 2021.

Korotuksen tarvetta on arvioitu kunnan tulorahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta sekä näiden muutosta kuvaavin tunnusluvuin. Tulorahoituksen riittävyyttä on arvioitu erityisesti vuosikatteen ja sen muutoksen sekä taseen kertyneen alijäämän perusteella, vakavaraisuutta taseen oman ja vieraan pääoman suhteen ja lainamäärän perusteella. Tuloveroprosentin poikkeamaa maan keskimääräisestä on käytetty kuvaamaan kunnan

yleistä taloudellista liikkumavaraa. Yhteenveto käytetyistä keskeisistä tunnusluvuista on esitetty liitteessä 3. Lisäksi arviointiperusteena on käytetty tuloslaskelmaan vaikuttaneista satunnaisista tuotoista sekä kunnilta tiedusteltuja talouden tervehdyttämistoimenpiteitä vuoteen 2021. Taloudelliset tunnusluvut on laskettu pääsääntöisesti euroina asukasta kohti ja verraten vastaaviin keskimääräisiin tunnuslukuihin.

Valtionosuuden korotuksen määrä

Valtion vuoden 2021 talousarvion momentille 28.90.30 (Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen) on varattu 30 000 000 euron määräraha.

Korotuksen asukaskohtaiseksi euromääräksi esitetään liitteen 2 kunnille vähintään 33 euroa ja enintään 185 euroa asuakasta kohden, kuitenkin enintään kunnan hakemuksessa ilmoitettu määrä. Edellä mainittua alinta korotusmäärää on lisäksi korotettu, mikäli kunnan talouden tunnusluvut osoittavat tätä suurempaa avustuksen tarvetta. Korotuksen keskimääräinen summa on noin 180 euroa asukasta kohden, mikä vastaa koko maan kuntien keskimääräistä 1,00 tuloveroprosenttiyksikön tuottoa.

Valtionosuuden korotusta koskevat ehdot

Valtiovarainministeriö tulee korotuspäätöksen yhteydessä asettamaan korotusta saaneille kunnille valtionosuuslaissa tarkoitetut avustuksen käyttöä koskevat ehdot kuten aiempina vuosina. Lisäksi valtiovarainministeriö on päättänyt, että korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän esityksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi.

Valtionosuuden korotuksen maksaminen

Korotuksen maksamisen ajankohdasta päättää valtionapuviranomainen (29.12.2009/1704). Tarkoituksena on, että tämän päätösesityksen perusteella myönnetyt korotukset maksetaan kunnille valtioneuvoston päätöksen jälkeen, viimeistään ko. vuoden loppuun mennessä.